

Knaagdierbeheersing:

In de toekomst ook binnen volgens IPM-protocol

Op dinsdagochtend 2 oktober jongstleden werd het KAD-kantoor opgeschrikt door een kreet vanuit de kamer van onze directeur: "Dat is pas écht nieuws!". Waar Bastiaan op doelde was het persbericht van het Ctgb met als titel: Middelen tegen ratten en muizen alleen binnen IPM-systeem. Sinds 1 januari 2017 gold al specifieke regelgeving voor het beheersen van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen, maar voor het gebruik van anticoagulantia binnen panden veranderde niets, of nauwelijks iets. Kort door de bocht gesteld gaan de regels die voor buiten gelden vanaf 2023 voor alle beheersmaatregelen met betrekking tot knaagdieren gelden, dus ook binnen. Reden genoeg om hier een artikel aan te wijden.

Tekst: Ing. H.C.M. van Gestel,
KAD

Achtergronden

Rodenticiden betreffen in vrijwel alle gevallen middelen met een anticoagulante werking. Deze anticoagulantia zijn persistent (breken langzaam af), bioaccumulatief (hoppen zich op in de voedselketen) en toxisch (giftig). Volgens de criteria van de Europese biocidenverordening, die sinds 2013 van kracht is, mogen anticoagulantia daardoor in principe niet worden toegelaten. Echter, dezelfde biocidenverordening biedt via artikel 19, lid 5 de mogelijkheid om dergelijke zeer risicovolle stoffen toch goed te keuren op het moment dat er onvoldoende alternatieven

zijn én de stoffen onmisbaar zijn voor het algemeen maatschappelijk belang. Een van de voorwaarden die op dat moment worden gesteld is dat er risicobeperkende maatregelen moeten worden getroffen. Het belangrijkste risico van anticoagulantia is dat ze in ons milieu en onze voedselketen terechtkomen. Elke Europese lidstaat heeft zelf ruimte hoe ze invulling wil geven aan deze strikte risicobeperkende maatregelen.

aan dat de risico's te groot zijn. Hieronder worden van een aantal anticoagulantia enkele PEC/PNEC-waardes vermeld. Het is duidelijk zichtbaar dat anticoagulantia extreem hoge risico's met zich meebrengen.

PEC/PNEC-getallen anticoagulantia

De mate van risico van een werkzame stof in het milieu wordt onder andere weergegeven met het PEC/PNEC-getal (*Predicted Environmental Concentration/Predicted No Effect Concentration*). Een PEC/PNEC-getal met een waarde hoger dan 1 geeft

	PEC/PNEC vogel	PEC/PNEC zoogdier
Brodifacoum		
Primaire vergiftiging	125000 - 1582031	181818 - 1269696
Secundaire vergiftiging	18375 - 217188	15000 - 855855
Bromadiolon		
Primaire vergiftiging	2100 - 22909	4074 - 26300
Secundaire vergiftiging	705 - 4250	3242 - 590000
Difethialon		
Primaire vergiftiging	76000 - 383000	5700 - 126000
Secundaire vergiftiging	10500 - 33000	7900 - 68000

Bron: Health and Safety Executive, 2012.

Reactie NVPB op Ctgb-besluit over uitbreiding IPM-systeem voor rodenticiden

Het standpunt van het Ctgb om omstreeks 2023 de IPM-certificering ook verplicht te stellen voor binnengebruik van rodenticiden tegen ratten én muizen, is volgens de NVPB geen onlogische stap.

IPM-certificering voor behoud van middelepakket

De beginselen van Integrated Pest Management vergen van een professional dat een afweging wordt gemaakt welke monitoringstechnieken worden toegepast, of alle preventieve maatregelen zijn genomen en of bestrijding van een dierplaaq noodzakelijk is en - zo ja - welke bestrijdingsmethode hiervoor het meest geschikt is. De IPM-certificering borgt dat een professional deze afweging op de juiste wijze maakt. De IPM-certificering geeft enerzijds dus ruimte aan

de professionals om naar eigen inzicht de werkzaamheden uit te voeren, maar stelt ook randvoorwaarden voor deze werkzaamheden waarmee het Ctgb de zekerheid verkrijgt dat de middelen op verantwoorde wijze worden toegepast. De NVPB denkt dat de uitbreiding van certificering daarmee bijdraagt aan de verdere invoering van IPM in Nederland en het behoud van toegang voor professionele plaagdierbeheersers tot de rodenticiden.

Uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid

De aanvullende restricties die het Ctgb nu heeft aangekondigd vergen een aanpassing van de certificering. De huidige eisen die aan de IPM-certificering ten grondslag liggen moeten worden geëvalueerd en onnodige belemmeringen moeten worden weggenomen. Het is

voor de NVPB een prioriteit dat de uitbreiding naar het binnengebruik (tegen ratten én muizen) plaatsvindt in de geest van de huidige certificering, zodat de huidige gecertificeerde bedrijven met zo min mogelijk wijzigingen worden geconfronteerd. Daarnaast moeten de bedrijven die ervoor hebben gekozen om zich vooralsnog niet te certificeren voldoende tijd krijgen om zich te certificeren. Voor de aanpassing van de IPM-certificering zal de NVPB haar medewerking verlenen, maar wel onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat in de handhaving niet uitsluitend wordt toegezien op plaagdiermanagementbedrijven maar ook op agrariërs en dat de kosten voor naleving van de verplichtingen voor de sector aanvaardbaar blijven.

In 2014 heeft het Ctgb voor Nederland besloten hier invulling aan te geven in de vorm van een gecertificeerd IPM-systeem voor de beheersing van ratten buiten panden. Op basis daarvan is in 2017 het *Handboek voor de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen* in werking getreden. In het kort komt het erop neer dat ratten buiten beheersbaar gehouden moeten worden door het nemen van preventieve en niet-chemische maatregelen. Chemische maatregelen, de anticoagulantia, kunnen alleen onder strikte voorwaarden als laatste redmiddel worden ingezet.

Door het invoeren van de strengere regelgeving met betrekking tot het beheersen van ratten buiten ten opzichte van binnen, is er mogelijk een verwarrende situatie ontstaan. Daarnaast heeft het Ctgb geoordeeld dat het gebruik van anticoagulantia binnen nog steeds te grote risico's met zich meebrengt, vooral op het gebied van doorvergiftiging naar niet-doelsoorten. De rat of muis die binnen van de anticoagulantia eet blijft immers niet altijd binnen en er zijn natuurlijk ook roofdieren die binnen jagen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan kerkuilen, katten en marterachtigen. Op basis hiervan heeft het Ctgb recent besloten om, geheel in lijn met de Europese biocidenverordening, de gedachtegang en werkwijze voor het beheersen van rat-

tenpopulaties buiten ook door te trekken naar ratten- én muizenpopulaties binnen panden.

Wat gaat er werkelijk veranderen?

Zoals gesteld gaan de eisen vanuit het *Handboek voor de beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen* voor alle knaagdierbeheerswerkzaamheden gelden, dus ook binnen en ook tegen muizen. Dit houdt in dat anticoagulantia, zowel binnen als buiten, alleen binnen een IPM-systeem als laatste redmiddel mogen en kunnen worden ingezet door professionele toepassers die daarvoor opgeleid zijn én daarvoor als bedrijf gecertificeerd zijn. Het voorkomen van problemen en niet-chemisch bestrijden staan hierbij centraal. Integrated Pest Management (IPM) wordt hiermee nog sterker geborgd binnen de regelgeving. Een gedegen risico-inventarisatie, een duidelijk plan van aanpak bestaande uit een monitoringsplan, preventieve maatregelen en eventueel een bestrijdingsplan en evaluaties zullen nog meer dan nu het geval is de standaard zijn binnen plaagdiermanagement. Nieuw is dus ook dat de regelgeving voor muizen gaat gelden. Dit betekent overigens niet dat er mogelijkheden gaan komen om buiten muizen met anticoagulantia te mogen bestrijden. Dit is op dit moment niet toegelaten en dat zal in de toekomst ook niet anders gaan worden.

Particulier gebruik

Hoe zit het dan met de particulier, zult u zich wellicht afvragen? Op dit moment kan de particulier zelf nog rodenticiden met anticoagulante werking aanschaffen en toepassen. In diverse winkels staat het 'muizengif' nog in de schappen. Dit zal in de toekomst niet meer mogelijk zijn. De regelgeving stelt namelijk dat anticoagulantia alleen

Reactie PLA..N. op Ctgb-besluit over uitbreiding IPM-systeem voor rodenticiden

PLA..N. staat positief tegenover het besluit dat rodenticiden niet meer beschikbaar komen voor de particulier vanwege de milieu-impact en de daaraan gekoppelde IPM-strategie. Hoe goed de overheid het gebruik door de particulier daadwerkelijk wil tegengaan en controleren blijft voor PLA..N. echter een groot vraagteken gezien het open internet waarop rodenticiden wellicht vrij verkrijgbaar zullen zijn en blijven. Wat doen omliggende landen?

PLA..N. denkt dat het goed is dat de regeling voor het gebruik van rodenticiden uitgebreid wordt van buiten naar binnen en dat naast ratten ook muizen er onder gaan vallen. De risico's voor het milieu (doorvergiftiging en dergelijke) door het gebruik van rodenticiden geldt tenslotte zowel voor ratten als voor muizen. Een ratten- of muizenpopulatie houdt ook niet op bij de deur. De grens tussen wat binnen en buiten is, is in de praktijk met open stallen, 'open' voederopslag en dergelijke ook weinig zinvol, behalve voor de plaatsen waar je formeel volgens de letter van de

wet rodenticiden aanbiedt in lokdozen. Wanneer een bedrijf nu voor het buitengebruik voor de bestrijding van ratten rodenticiden wil gebruiken, moet het bedrijf hiervoor speciaal gecertificeerd worden via het certificaat KPMB-buitengebruik ratten en moet tevens de (algemene) vakbekwame plaagdierbestrijder/beheerser hiervoor nog een extra bewijs halen. Dit is nu nog logisch omdat er een onderscheid is voor het toepassen van rodenticiden binnen en buiten en de regeling nu nog alleen geldt voor ratten. Wanneer in de opleiding voor vakbekwaam ongediertebestrijder automatisch het gebruik van rodenticiden binnen een IPM-systeem wordt meegenomen en men daar volgens de gebruiksvoorschriften van rodenticiden naar moet handelen, dan vraagt PLA..N. zich af, waarom voor het gebruik van rodenticiden nog een bedrijfsregistrering nodig is. Certificering brengt extra jaarlijkse kosten met zich mee voor het bedrijfsleven, in het bijzonder voor de zzp'er en kleinere bedrijven. Niet voor niets is circa een kwart van de bedrijven voor het buitengebruik gecertificeerd.

toegepast mogen worden door opgeleide professionals die bij een gecertificeerd bedrijf werken. Een particulier komt hier niet voor in aanmerking en deze anticoagulanten zullen daardoor uit de schappen van de winkels gaan verdwijnen.

Agrariërs

De agrariër bevindt zich in een uitzonderingspositie. Op dit moment kan en mag de agrariër op zijn of haar eigen bedrijf knaagdieren met anticoagulanten bestrijden in de bedrijfspanden. Hiervoor dient de agrariër de opleiding Knaagdierbeheersing op het agrarisch bedrijf (KBA) te hebben gevolgd. Na het volgen van de KBA-opleiding kan de agrariër rodenticiden aanschaffen en op eigen bedrijf binnen toepassen. Wil de agrariër als laatste redmiddel ook buiten rond zijn of haar gebouwen en voedselopslagplaatsen ratten kunnen bestrijden met rodenticiden, dan dient hij of zij ook een aanvullende opleiding en examen (KBA-Geïntegreerd Beheer) te hebben gevolgd en dient het agrarisch bedrijf hiervoor gecertificeerd te zijn. In dat geval geldt dus dezelfde regelgeving als voor de professionele plaagdierbeheersbedrijven. Wil de agrariër ook in de toekomst, zowel binnen als buiten op zijn of haar eigen bedrijf als laatste redmiddel rodenticiden op basis van anticoagulantia in blijven zetten, dan zal hij of zij dus ook opgeleid en gecertificeerd moeten zijn.

Het tijdspad

Uiteraard heeft een dergelijke wijziging in regelgeving consequenties en kan dit niet van de ene op de andere dag worden doorgevoerd. Er is veel voorbereiding nodig. De inhoud van het huidige *Handboek voor beheersing van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen* zal moeten worden bekeken en worden aangepast en/of aangevuld. Er zullen immers specifieke aspecten zijn die gelden voor de situatie binnen panden en uiteraard dient het handboek uitgebreid te worden met aspecten die specifiek gelden voor muizen. Er wordt immers een doelsoort (of doelsoorten) met specifieke leefwijze en kenmerken aan de regelgeving toegevoegd. De opleidingen en certificatieschema's zullen ook aangepast moeten worden met deze informatie. Daarna kunnen opleidingen starten, bedrijven gecertificeerd worden en de werkzaamheden worden uitgevoerd. Uiteraard moeten ook etiketteksten en andere juridische zaken worden aangepast en vastgelegd. Er is dus nog veel werk aan de winkel. De komende jaren zal dit allemaal zijn beslag gaan krijgen, zodat iedereen er klaar voor is op het moment dat de regelgeving wordt doorgevoerd. ●

Met dank aan het Ctgb voor hun bijdrage aan dit artikel.

Summary

In the Netherlands in January 2017 specific regulations were implemented for management of rat populations around buildings and storage areas. This means that rat populations should be controlled using preventive and non-chemical measures. Chemical measures, such as anticoagulants, can only be used under strict conditions and as a last resort as part of an Integrated Pest Management-system (IPM). As from 2023 these regulations will apply to all rodent management measures in the Netherlands, for rats and mice, inside and outside of buildings. Anticoagulants can from then on only be used according to IPM and by trained professionals and certified companies.